

Статистика, учет и аудит, 4(91)2023. стр. 30-38
DOI: <https://www.doi.org/10.51579/1563-2415.2023-4.04>

МАФТР 06.71.07
ӘОЖ 332.024

ТДМ-ға ҚОЛ ЖЕТКІЗУДЕГІ АГРОАЗЫҚ-ТҮЛІК ЖҮЙЕЛЕРІН ЗЕРТТЕУ

Шалбаева А.Р.^{1*}, Абдикеримова Г.И.², Куланова Д.А.², Қ.Д. Мустафинов³

¹Туран университеті, Алматы, Қазақстан

²М.О.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті, Шымкент, Қазақстан

³Yogyakarta State University, Джокьякарта, Джалан Коломбо №1, Карангмаланг, Индонезия

e-mail: akmira777@mail.ru

Аңдатпа. Мақсаты: өзара байланысты көрсеткіштер арқылы орнықты даму тұжырымдамасын қамтамасыз ету және неғұрлым перспективалы бағыттарды және қосылған құн түріндегі жаңа бизнес-модельдерден ықтимал қайтарымды бағалауға мүмкіндік беретін бизнес-мүмкіндіктер әдіснамасын енгізу үшін агроазық-түлік жүйелерінің проблемаларын шешу.

Әдістер: танымның жалпы ғылыми әдістері: теория мен практиканың бірлігі, сенімділік, нақтылық принциптері, іріктеу және топтастыру әдістері.

Нәтижелер: мұндай ауысу жағдайында бизнес мүмкіндіктерін бағалаудың халықаралық әдістемелерін қолдану жаңа бизнес-модельдердің неғұрлым перспективалы бағыттары мен ықтимал кірістерін қосылған құн түрінде бағалауға мүмкіндік береді. Мұндай ауысу қосымша инвестицияларды және агроазық түлік стратегияларын түбегейлі өзгертуді талап етеді.

Қорытындылар: агроазық-түлік жүйесіндегі жетекші жаһандық корпорациялардың нақты үлесін талдау тұрақты дамудың үш өлшеміне (әлеуметтік, экологиялық және экономикалық) байланысты болатын тиімділіктің жаңа негізгі көрсеткіштерін интеграциялау үшін жүйелі және ғылыми негізделген тәсіл қажет екенін көрсетеді. Бұл тәсіл тек бақылау және есеп беру тетіктерін ғана емес, сонымен қатар ірі халықаралық корпорацияларға агроазық-түлік жүйесін үлкен тұрақтылыққа, тиімділікке және сыртқы шоктар мен жаһандық сын-тегеуріндерге төзімділікке қарай толыққанды трансформациялауға бағытталған толыққанды корпоративтік орнықты даму стратегияларын әзірлеуге және іске асыруға мүмкіндік беретін ынталандыру шараларының барлық спектрін қамтуы тиіс.

Түйін сөздер: басқару, орнықты даму, орнықты даму көрсеткіштері, АӨК трансформациясы, бизнес-мүмкіндіктер.

Негізгі ережелер. Мақалада агроазық-түлік жүйесі өте алуан түрлі екендігі көрсетілген. Олардың серпінді даму шеңберінде бәсекеге қабілетті өнім жасау қабілеті соңғы онжылдықтарда жалпы ұлттық экономиканың дамуы үшін маңызды негіз болды. Ғылыми-практикалық сипаттағы көптеген жарияланымдар мен аналитикалық деректер ТДМ жетістіктерінің мүмкіндігін растайды.

Cite this article as: Shalbayeva A.R., Abdikerimova G.I., Kulanova D.A., K.D. Mustafinov. Research of agri-food systems in achieving the SDGs. *Statistics, accounting and audit.* 2023, 4(91), 30-38. (In Kaz.). DOI: <https://www.doi.org/10.51579/1563-2415.2023-4.04>

Кіріспе. Агроазық-түлік жүйесі - бұл ғаламшардағы ең ірі «жұмыс беруші» болып табылатын әлемдік экономиканың кешенді секторы: 4,5 миллиард адам жұмыспен қамтылған және жаһандық агроазық-түлік жүйесіне тікелей тартудан кіріс алады. Бұл топқа ресми түрде жұмыс істейтіндер де, бейресми экономика деп аталатын жұмыспен қамтылғандар да кіреді. Сонымен қатар, аз дамыған елдерде және экономикалық дамудың орташа деңгейі бар бірқатар елдерде урбанизацияның динамикалық процестеріне қарамастан, агроазық-түлік жүйелері жергілікті халықтың табысының үштен екісін қамтамасыз етеді [1]. Сонымен қатар, планетадағы 800 миллион аштықтан зардап шеккен адамдардың көпшілігі үшін аграрлық сектор табыс пен өмір сүрудің негізгі көзі болып қала береді, ал жергілікті азық-түлік жүйелері, кешенді жүйелер ретінде, өсіп келе жатқан қала халқы үшін азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етуде маңызды болып табылады.

Агроазық-түлік жүйелері тұрақты даму мақсаттарына (ТДМ) қол жеткізу жөніндегі халықаралық күш-жігердің негізгі элементі болып табылады және 2030 жылға дейінгі бүкіл жаһандық күн тәртібінде орталық рөл атқарады. Бұл ретте агроазық-түлік жүйелерінің қалыптасуы бір мезгілде экономикалық, әлеуметтік және экологиялық бағыттар бойынша орнықты даму міндеттеріне қол жеткізу үшін орасан зор мүмкіндіктерді де, елеулі қатерді де білдіреді.

Агроазық-түлік секторының ТДМ-ға қол жеткізуге теріс әсері айқын.

Экологиялық құрамдас бөлігінде жаһандық агроазық түлік жүйелері климаттық өзгерістерді күшейту үшін драйвер болып табылады және көмірқышқыл газының көп шығарындыларына жауап береді. Агроөнеркәсіптік сектор көптеген табиғи ресурстарды (топырақ, су, энергия және т.б.) тұтынады және экожүйенің деградациясының негізгі көздерінің бірі болып табылады.

Сонымен қатар агроазық түлік жүйелері көптеген ТДМ ға қол жеткізу үшін үлкен мүмкіндіктер ашады.

Материалдар мен әдістер. Бұл зерттеу шолу және қолданбалы болып табылады. Негізгі әдістер: талдау және синтез, сипаттау, салыстыру, жалпылау. Зерттеудің ақпараттық базасы ашық көздерден шетелдік авторлардың ғылыми және қолданбалы сипаттағы жарияланымдары, нормативтік актілер, түрлі ұйымдардың ресми сайттарының ақпараты, авторлардың аталған мәселелер бойынша өз зерттеулері болды.

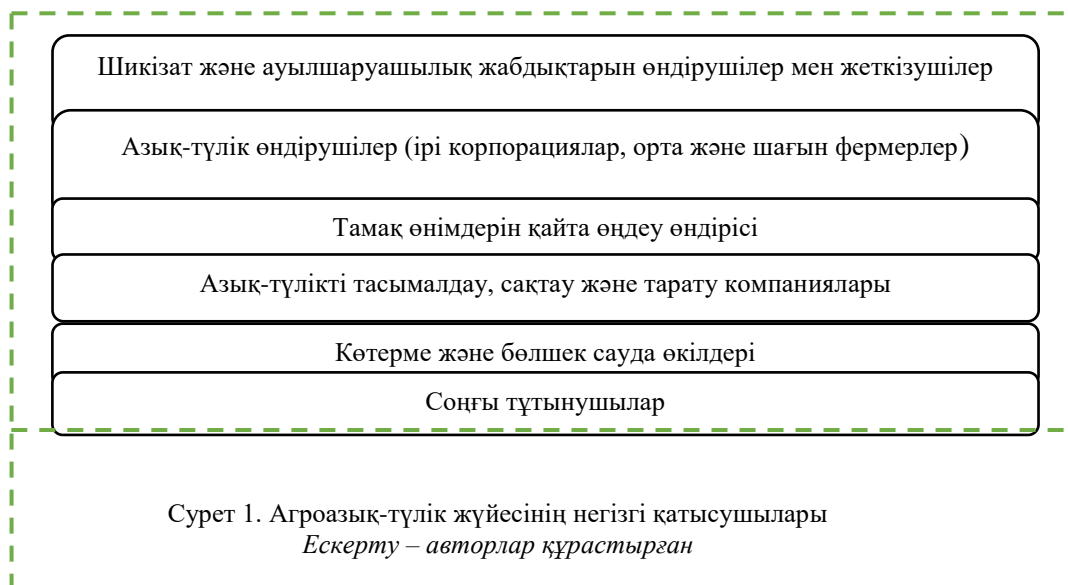
Нәтижелер және талқылау. Агроазық-түлік жүйесі шикізат (тыңайтқыштар мен тұқымдар) өндіруден және аграрлық, орман және балық өнімдерін өндіруден бастап оларды тасымалдауға, сақтауға, өңдеуге, таратуға және маркетингке (көтерме және бөлшек сауда), ақырында тұтынуға, тамақ қалдықтарына (food waste) дейінгі азық-түлік өндірісі мен тұтынудың барлық кезеңдерін қамтиды [2] және оларды қайта өңдеу. Осылайша, агроазық-түлік жүйелері тұйық цикл болып табылады және айналмалы экономика шеңберіндегі маңызды элементтердің бірі болып табылады [3].

Аграрлық азық-түлік жүйесіндегі негізгі қатысушылар 1-суретте көрсетілген.

Сонымен қатар, әлемдік экономиканың жаһандануы және күрделі, ұлтаралық және көп секторлы агроазық-түлік жүйесінің әртүрлі қатысушылары арасында жаһандық өзара тәуелділіктің күшеюі аясында қайшылықтар мен теңгерімсіздіктер жиі кездеседі. Өндірушілер, тұтынушылар және бірқатар делдалдық қабаттар арасындағы теңгерімсіздік пен дұрыс үйлестірудің болмауы жаһандық агроазық-түлік жүйесінің тұрақтылығы мен болжамдылығын бұзады және олардың түбегейлі өзгеруі мен өндірістік, әлеуметтік-экономикалық, қаржылық-инвестициялық және экологиялық өлшемдер арасындағы, сондай-ақ жаһандық, ұлттық және жергілікті деңгейдегі ықпалды стейкхолдерлер арасындағы үлкен үйлестіру қажеттілігін талап етеді.

Соңғы онжылдықта тұрақты даму тұжырымдамасының қалыптасуы мен дамуы аясында агрозық-түлік жүйесінің "тұрақтылығына" қол жеткізу жаһандық әлеуметтік-экономикалық трансформация міндеттерінің басына қойылды.

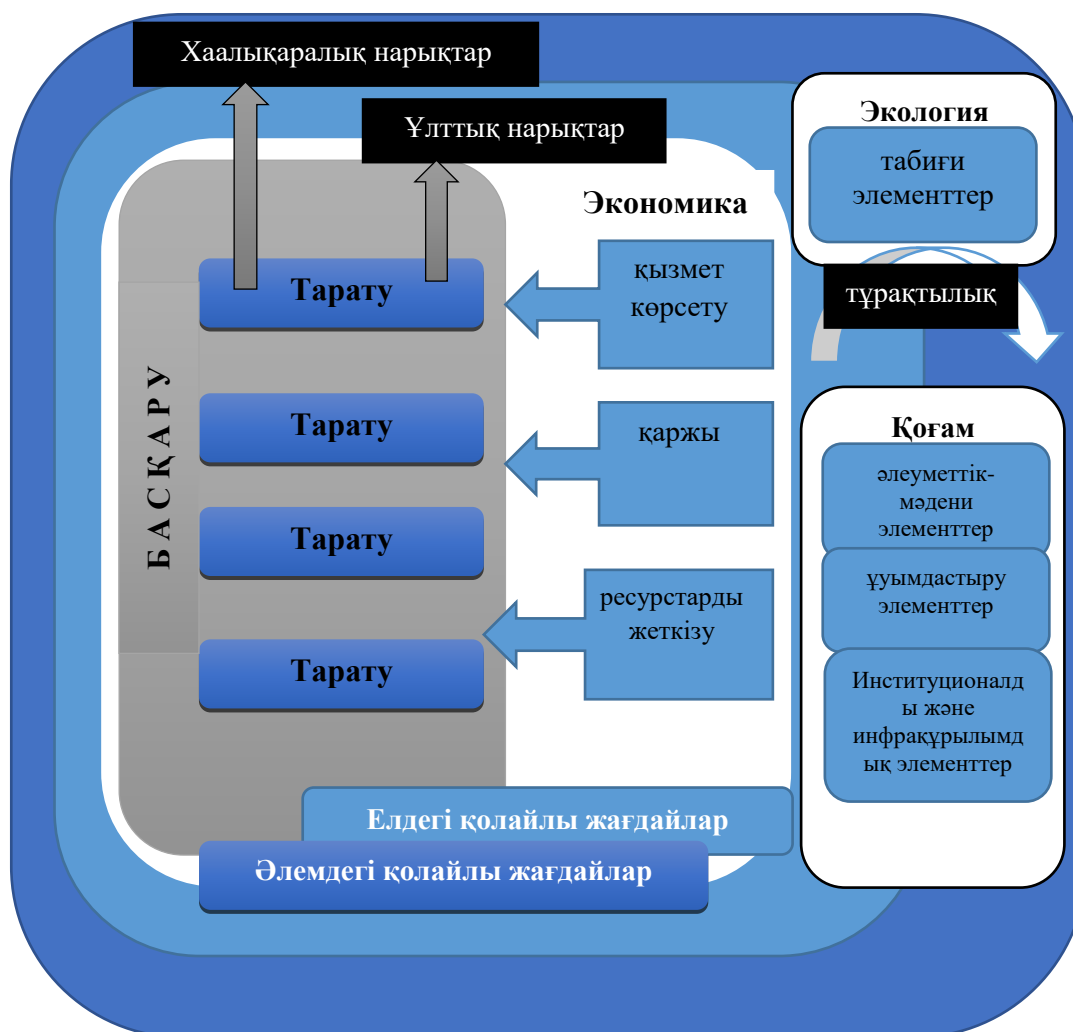
Тұрақты агрозық-түлік жүйесі - бұл қоршаған ортаға теріс әсерді едәуір төмендете отырып, 10 миллиард адамға дейінгі планетаның халқын сапалы тамақпен қамтамасыз етуге қабілетті жүйе [4].

Осылайша, заманауи агрозық-түлік жүйесін қалыптастыру үшін жүйенің негізгі қатысушылары арасындағы экономикалық және қаржылық қатынастар негізінде қосылған құн тізбегін құру жеткіліксіз (1-суретті қараңыз). Негізгі азық-түлік-өткізу тізбегін (АӨТ) қалыптастыру кезінде оның экономикалық жүйеде (қызметтер, қаржы, ресурстарды жеткізу) орналасуын ескеру, сондай-ақ АӨТ-гі тартылған негізгі стейкхолдерлердің экологиялық және әлеуметтік аспектілермен өзара іс-қимылын қамтамасыз ету қағидатты түрде маңызды, бұл агрозық-түлік тізбегіне қажетті тұрақтылық пен жүйелілік береді (2-сурет).

Сонымен қатар, әлемде әртүрлі және кейде қарама-қайшы тұжырымдамалар мен мұндай «тұрақтылыққа» қалай қол жеткізуге болатындығы туралы көзқарастар қалыптасты.

Ең танымал және кеңінен қабылданған тұжырымдамалардың бірін Food Climate Research Network ғылыми-зерттеу үкіметтік емес ұйымының сарапшысы Тара Гарнет тұжырымдады [5] 2013 жылы Journal of Cleaner Production журналында жарияланған мақалада. Осы тұжырымдамаға сәйкес агрозық-түлік жүйесінің тұрақтылығына үш трек бойынша қол жеткізуге болады: технологиялық инновациялар («тиімділік»), халықтың жауапты тұтынуы («сұранысты тежеу») және түбегейлі құрылымдық өзгерістер («азық-түлік жүйелерінің трансформациясы»).

Ұсынылған үш трек агрозық түлік жүйесінің әр түрлі қатысушыларының көзқарастарын ескере отырып жасалған олардың әр түрлі түсіндірмелері мен қызығушылықтары бар.

1 сурет - Тұрақты агроазық-түлік жүйелерін іске асыру тетігі
Ескерту – авторлар құрастырған

Мысалы, «тиімділік» трегі жаңа технологиялық шешімдерді енгізу арқылы жауапты өндірістің мүдделерін ілгерілетуге бағытталған. «Сұранысты тежеу» трегі жауапты тұтынуға, сондай-ақ экологиялық таза және жоғары сапалы азық-түлік өнімдерін ілгерілетуге баса назар аударуды білдіреді. Ақырында, «азық-түлік жүйелерін трансформациялау» жаңа бизнес-модельге кеңірек тұжырымдамалық көшуді білдіреді, соның ішінде тікелей азық-түлік өндірушілері мен соңғы тұтынушылар арасындағы делдалдық байланыстарды қысқартуды қамтиды, бұл ілеспе шығындарды азайтуға мүмкіндік береді. Алайда, Т. Гарнет ұсынған тәсілдің басты кемшілігі қазіргі әлемде агроазық-түлік тізбегінің көптеген секторларының негізгі қатысушысы болып табылатын жеке сектордың мүдделерін елемей болды. Сондай-ақ, бұл тәсіл агроазық-түлік жүйесінің әртүрлі қатысушыларының қарым-қатынасы мен қайшылықтарының барлық күрделілігі мен жан-жақты сипатын ескермейді.

Агроазық-түлік жүйесінің трансформациясы экономикалық жүйенің жаһандық трансформациясының ажырамас бөлігі болып табылады. Құрылымдық ішкі және сыртқы факторлардың әсерінен бұл трансформация соңғы онжылдықта қайтымсыз сипатқа ие болды.

Сыртқы әсер ету факторларының қатарына климат және денсаулық сақтау сияқты байланысты секторлардағы түбегейлі өзгерістер жатады. Атап айтқанда, парниктік газдар шығарындыларының климатқа теріс әсері және сапасыз тамақтану нәтижесінде семіздік пен басқа аурулардың тез өсуі жаһандық агрозық-түлік жүйесінің жетілмегендігімен тікелей байланысты және оны өзгерту қажеттілігін туындатады. Басқа сыртқы факторлар - демография және урбанизация, қарулы қақтығыстар және геосаяси шиеленістер - олардың барлығы белгілі бір дәрежеде қазіргі заманғы агрозық-түлік жүйелеріне күшті сыртқы әсер етеді. Атап айтқанда, коронавирустық пандемия агрозық-түлік жүйесіне ең күшті әсер етті, бұл жеткізу тізбегінің бұрын-соңды болмаған үзілістерін және логистикалық бұзылуларды тудырды, әсіресе маусымдық тез бұзылатын өнімдерге (ет, сүт, көкөністер мен жемістер) қатысты, бұл шектеу шаралары нәтижесінде жергілікті азық-түлік нарықтарының құлдырауына, фермерлер мен өндірушілердің кірістерінің жоғалуына және өсуге әкелді азық-түлік бағалары. Сондай-ақ, пандемияның теріс әсеріне миллиондаған маусымдық аграрлық сектор қызметкерлері ұшырады, олар көлік шектеулері мен шекаралардың жабылуы нәтижесінде негізгі табысынан айырылды.

Қорытындылай келе, коронавирустық пандемия мен одан кейінгі экономикалық рецессия дәл осы салада - агрозық-түлік секторындағы Жұмыспен қамтудың қысқаруы және кірістер мен өмір сүру көздерінің жоғалуы ең күшті теріс әсер еткенін атап өткен жөн.

Агрозық-түлік жүйесі миллиардтан астам адамды жұмыс орындарымен және табыспен тікелей қамтамасыз ететіндігін ескере отырып, ондаған, тіпті жүздеген миллион адамдар, әсіресе шикізат өндіру, өңдеу, тарату және азық-түлік қызметтері жоғары қауіпті аймақта болды [6].

Трансформация денсаулық сақтау, сапалы тамақтану, қоршаған орта мен климат, сауда және нарықтарды қоса алғанда, басқа да байланысты жүйелік міндеттердің талаптарымен агрозық-түлік жүйелерінің тығыз синергиясын қамтиды. Бұл ретте жаһандық бизнестің әртүрлі қатысушыларының мүдделері мен басымдықтары арасында көптеген өзара байланыстар туындайды, оларды агрозық-түлік жүйесінің тұрақтылығына қол жеткізу міндеттерін тұжырымдау кезінде ескеру маңызды.

2021 жылы Дүниежүзілік азық-түлік жүйелері саммитіне дайындық кезінде агрозық-түлік жүйесі мен басқа жүйелік тәсілдер арасындағы байланыстар мен өзара тәуелділіктерді құрылымдау үшін жоғары деңгейдегі мақсатты ғылыми топ жаһандық агрозық-түлік жүйесінің тұжырымдамасын дайындады, ол осы жүйені экономиканың басқа секторларымен-климаттық және экологиялық жүйемен, Денсаулық сақтау жүйесімен, Денсаулық сақтау жүйесімен байланыстыратын төрт негізгі тректі қамтиды экономика және ғылым мен инновация жүйесі.

Бұл төрт трекке (1) тұрақты азық-түлік өндірісі (агроэкология, Жасыл экономика), (2) нарықтар, инфрақұрылым және қызметтер (цифрландыруды қоса алғанда), (3) тұрақты азық-түлік тұтыну (тамақтану, тамақ стандарттары, Денсаулық сақтау) және (4) күнкөріс, жұмыспен қамту және кірістер агрозық-түлік саласында.

Көріп отырғанымыздай, агрозық-түлік жүйелері көптеген ТДМ-ға қол жеткізу үшін үлкен мүмкіндіктер ашады.

Бірінші кезекте олардың тиімді жұмыс істеуі ТДМ 1 «Кедейлікті жою» және ТДМ 2 «Аштықты жою» маңызды көрсеткіштеріне қол жеткізуге мүмкіндік береді. Дәл осы екі мақсатқа жету 2030 жылға дейін бүкіл күн тәртібіне жетудің негізгі қозғаушы факторы болып табылады. Коронавирустық пандемияның басталуымен әлемде аштықтың көбеюі аясында әлемдік қоғамдастықтың ұжымдық күш жігеріндегі ТДМ қозғалтқышы

ретіндегі агрозық түлік жүйесінің рөлі бірнеше есе артып келеді. Тек 2020 жылдың ішінде әлемдегі аштықтың саны онжылдықта алғаш рет қайта өсе бастады және орташа өлшенген бағалау бойынша 768 миллион адамды құрайды (тиісінше, аштықтың жалпы үлесі бір жыл ішінде 8,4-тен 9,9% - ға дейін өсті) [7].

ТДМ шеңберіндегі тағы бір бірінші кезектегі міндет сапалы және қауіпсіз тамақтануды қамтамасыз ету болып табылады, бұл ТДМ 3 «Жақсы денсаулық және әлауқат» нысаналы көрсеткіштеріне қол жеткізуді қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Біріккен Ұлттар Ұйымының азық-түлік және ауылшаруашылық ұйымының бағалауы бойынша, бес жасқа дейінгі балалардың өлімінің 45% - ы, яғни жыл сайын 3,1 миллион бала нашар тамақтануға байланысты [8,9]. Тұрақты азық-түлік жүйелері барлық жастағы адамдардың денсаулығын сақтауға көмектесетін жеткілікті тамақтануды қамтамасыз етеді.

Сонымен қатар, халықтың азық-түлікке сөзсіз және тең қол жеткізуін қамтамасыз ету және аграрлық сектордың көптеген дамушы елдерде тіршілікті қамтамасыз ету және табыс көзі ретіндегі рөлі әлеуметтік сипаттағы маңызды мақсатқа - елдер ішіндегі және олардың арасындағы теңсіздікті (ТДМ 10) азайтуға үлкен үлес қосады.

Осылайша, тұрақты агрозық-түлік жүйесі келесі ТДМ-ға қол жеткізуге тікелей үлес қосады - 1, 2, 3, 6, 7, 10, 12, 13, 14 және 15.

Айқын синергетикалық әсерлерден басқа, тұрақты агрозық-түлік жүйесі ТДМ-нің қалған бөлігіне жанама түрде үлес қосады - 4, 5, 8, 9, 16 және 17.

Қорытынды. ТДМ агрозық-түлік жүйесіне қол жеткізу аштықты және нашар тамақтанудың барлық үш түрін (дұрыс тамақтанбау, микроэлементтер мен дәрумендердің жетіспеушілігі, артық салмақ пен семіздік) жоюға, сондай-ақ жұқпалы емес аурулардың таралуын азайтуға мүмкіндік береді. Бұл планетаның барлық тұрғындарының барлық уақытта азық-түлікке жеткілікті мөлшерде (физикалық қол жетімділік деп аталады), қол жетімді бағамен (экономикалық қол жетімділік деп аталады) және қажетті сапамен қол жеткізуін қамтамасыз етуде көрінеді. Осылайша, жоғарыда аталған үш шартты орындау кезінде елдер мен халықтың әртүрлі топтарының азық - түлікке қол жеткізуі - барлық жағынан тең мәселе шешілетін болады.

Бұл тректе ұсынылған шешімдерге мыналар кіреді:

- Табысы төмен шағын фермерлік шаруашылықтарды тікелей ақшалай қолдаумен қамтамасыз ету үшін инновациялық қаржы тетіктерін құру.
- Фермерлердің әртүрлі дақылдардың тұқымдарына кең қол жетімділігін қамтамасыз ету.
- Күн энергиясымен суару жүйесі арқылы тұрақты аграрлық өндірісті ұлғайту.
- Өндірісті механикаландыру арқылы фермерлердің табысы мен өнімділігін арттыру.
- Тыңайтқыштар саласында субсидияланған саясатты қолданудан шағын фермерлер үшін пайданың өсуі.
- Фермерлерге азық-түлік және нутрициология саласындағы ауыл шаруашылығы білімін беру жүйесін құру.
- Кедей елдердегі фермерлердің нақты егіншілік туралы ақпарат пен деректерге тең қол жетімділігі.
- Жаһандық нысаналы қор арқылы аштықты жоюға жеке сектордың инвестицияларын тарту.
- Халықты әлеуметтік қорғау жүйелерін қамтуды кеңейту.
- Ұлттық деңгейде таза энергия платформаларын іске асыру.

- «Суық тізбектің» тұрақты технологияларын енгізу.
- Халықтың пайдалы тағамға қол жеткізуін жеңілдету бойынша шешімдер пакеті.
- Азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша шешімдер пакеті.

Әдебиет:

- 1 URL: <https://unsdg.un.org/resources/un-framework-immediate-socio-economic-responsecovid-19>.
- 2 Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), 2018
- 3 European Parliament, 2015. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/economy/20151201STO05603/circular-economy-definition-importance-and-benefits>
- 4 Muller A., Schader C., El-Hage Scialabba N., Hecht J., Isensee A., Erb K.-H., Smith P., Klocke K., Leiber F., Stolze M. and Niggli U. 2017, Strategies for feeding the world more sustainably with organic agriculture, Nature Communications 8:1290 | DOI: 10.1038/s41467-017-01410-w.
- 5 Garnett T. Three perspectives on sustainable food security // Journal of Cleaner Production. 2013. DOI: 10.1016/j.jclepro.2013.07.045
- 6 Policy Brief: the impact of COVID-19 on Food Security and Nutrition. United Nations, 2020
- 7 Ежегодный доклад ФАО, ЮНИСЕФ, ВОЗ, ВПП и МФСР «Положение дел в области продовольственной безопасности и питания в мире в 2021 году». URL: <https://www.fao.org/documents/card/ru/c/cb5409ru/>
- 8 Белл, Д. Грядущее постиндустриальное общество: опыт социального прогнозирования / Д. Белл.– М. : Академия, 1999
- 9 Червакова, Ю. И. Оценка влияния «креативного класса» на социально-экономическое развитие в России / Ю. И. Червакова, Д. Д. Черных // Смотрконкурс научных, конструкторских и технологических работ студентов Волгоградского государственного технического университета (г.Волгоград, 13–17 мая 2019 г.): тез. докл.– Волгоград : Изд-во ВолгГТУ, 2019. – С. 213
- 10 Флорида, Р. Креативный класс: люди, которые меняют будущее / Р. Флорида. – М.: КлассикаXXI, 2007. – 421 с.
- 11 Галаганова, С. Г. Мифология креативного класса / С.Г. Галаганова // Гуманитарный вестник. – 2014. – Вып. 3. – Электрон. текстовые дан. – Режим доступа: <http://hmbul.bmstu.ru/catalog/hum/socio/186.html>. – Загл. с экрана
- 12 Gushchina, E. G. Factors, Criteria, and Determinants of the Increase in the Effectiveness of University Education in Russia / E. G. Gushchina // International Journal of Educational Management. – 2017. – Vol.31, iss.4. – P. 485–496

Әдебиет:

- 1 URL: <https://unsdg.un.org/resources/un-framework-immediate-socio-economic-responsecovid-19>.
- 2 Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), 2018
- 3 European Parliament, 2015. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/economy/20151201STO05603/circular-economy-definition-importance-and-benefits>
- 4 Muller A., Schader C., El-Hage Scialabba N., Hecht J., Isensee A., Erb K.-H., Smith P., Klocke K., Leiber F., Stolze M. and Niggli U. 2017, Strategies for feeding the world more sustainably with organic agriculture, Nature Communications 8:1290 | DOI: 10.1038/s41467-017-01410-w.
- 5 Garnett T. Three perspectives on sustainable food security // Journal of Cleaner Production. 2013. DOI: 10.1016/j.jclepro.2013.07.045
- 6 Policy Brief: the impact of COVID-19 on Food Security and Nutrition. United Nations, 2020
- 7 Ежегодный доклад ФАО, ЮНИСЕФ, ВОЗ, ВПП и МФСР «Положение дел в области продовольственной безопасности и питания в мире в 2021 году». URL: <https://www.fao.org/documents/card/ru/c/cb5409ru/>
- 8 Белл, Д. Грядущее постиндустриальное общество: опыт социального прогнозирования / Д. Белл.– М. : Академия, 1999
- 9 Червакова, Ю. И. Оценка влияния «креативного класса» на социально-экономическое развитие в России / Ю. И. Червакова, Д. Д. Черных // Смотрконкурс научных, конструкторских и технологических работ студентов Волгоградского государственного технического университета (г.Волгоград, 13–17 мая 2019 г.): тез. докл.– Волгоград : Изд-во ВолгГТУ, 2019. – С. 213
- 10 Флорида, Р. Креативный класс: люди, которые меняют будущее / Р. Флорида. – М.: КлассикаXXI, 2007. – 421 с.

11 Galaganova, S. G. Mifologiya kreativnogo klassa / S.G . Galaganova // Gumanitarnyi vestnik. – 2014. – Вып. 3. – Elektron. tekstovye dan. – Rezhim dostupa: <http://hmbul.bmstu.ru/catalog/hum/socio/186.html>. – Zagl. s ekrana

12 Gushchina, E. G. Factors, Criteria, and Determinants of the Increase in the Effectiveness of University Education in Russia / E. G. Gushchina // International Journal of Educational Management. – 2017. – Vol.31, iss.4. – P. 485–496

ИССЛЕДОВАНИЕ АГРОПРОДОВОЛЬСТВЕННЫХ СИСТЕМ В ДОСТИЖЕНИИ ЦУР

Шалбаева А.Р.^{1}, Абдикеримова Г.И.², Куланова Д.А.², Мустафинов К.Д.³*

¹ Университет Туран, Алматы, Казахстан

² Южно-Казахстанский университет имени М.Ауезова, Шымкент, Казахстан

³ Yogyakarta State University, Джокьякарта, Джалан Коломбо № 1,

Карангмаланг, Индонезия

e-mail: akmira777@mail.ru

Резюме. В статье исследована проблема, связанная с необходимостью разработки подходов, обеспечивающих оптимальное сочетание направлений развития как самой агропродовольственной системы, так и взаимосвязанных с ней сельских территорий. Полученные результаты позволяют сделать вывод, что представленные разработки направлены на решение стратегических задач, преодоление барьеров и барьеров, способных оказать более существенное и долгосрочное влияние на ход воспроизводственных процессов в агропродовольственных системах. В перспективе, для достижения ЦУР, целесообразно адаптировать эти подходы к структуре конкретного аграрного сектора экономики региона с учетом территориально-отраслевой специфики, а также развития инфраструктуры.

Ключевые слова: управление, устойчивое развитие, показатели устойчивого развития, трансформация АПК, бизнес-возможности.

RESEARCH OF AGRI-FOOD SYSTEMS IN ACHIEVING THE SDGs

Shalbayeva A.R.^{1}, Abdikerimova G.I.², Kulanova D.A.², K.D. Mustafinov³*

¹ Turan University, Almaty, Kazakhstan

² South Kazakhstan University named after M.Auezov, Shymkent, Kazakhstan

³ Yogyakarta State University, Yogyakarta s., Jalan Colombo No 1, Karangmalang, Indonesia

e-mail: akmira777@mail.ru

Summary. The article examines the problem associated with the need to develop approaches that ensure an optimal combination of the directions of development of both the agro-food system itself and the rural territories interconnected with it.. The results obtained allow us to conclude that the presented developments are aimed at solving strategic tasks, overcoming barriers and barriers that can have a more significant and long-term impact on the course of reproduction processes in agro-food systems. In the future, in order to achieve the SDGs, it is advisable to adapt these approaches to the structure of a specific agricultural sector of the region's economy, taking into account territorial and sectoral specifics, as well as infrastructure development.

Keywords: management, sustainable development, sustainable development indicators, agribusiness transformation, business opportunities.

Авторлар туралы ақпарат:

Шалбаева Ақмейір Рахматуллақызы – Тұран университетінің докторанты, менеджмент бағыты, 2 курс, Алматы, Қазақстан, E-mail: akmira777@mail.ru

Куланова Дәрікүл Асқарбекқызы – э.ғ.к., М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінің «Маркетинг және менеджмент» кафедрасының доценті, Шымкент, Қазақстан, E-mail: k_dana_a@mail.ru

Әбдікерімова Гүлжанар Иманбайқызы – экономика ғылымдарының кандидаты, М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті экономика кафедрасының профессоры, Шымкент, Қазақстан, E-mail: abdikerimova71@mail.ru

Мустафинов Қуаныш Дамирұлы - Yogyakarta State University, Джокьякарта, Джалан Коломбо №1, Карангмаланг, Индонезия, E-mail: mustafinov_96@mail.ru

Сведения об авторах:

Шалбаева Акмейир Рахматуллаевна – докторант университета Туран, направление Менеджмент, 2 курс, Алматы Казахстан, E-mail: akmira777@mail.ru

Куланова Дарикуль Аскарбековна - кандидат экономических наук, доцент кафедры «Маркетинг и менеджмент» Южно-Казахстанского университета имени М. Ауэзова, г. Шымкент, Казахстан, E-mail: k_dana_a@mail.ru

Абдикеримова Гүлжанар Иманбаевна - кандидат экономических наук, профессор кафедры «Экономика» Южно-Казахстанского университета имени М. Ауэзова, г. Шымкент, Казахстан, E-mail: abdikerimova71@mail.ru

Мустафинов Қуаныш Дамирович – Yogyakarta State University, Джокьякарта, Джалан Коломбо №1, Карангмаланг, Индонезия, E-mail: mustafinov_96@mail.ru

Information about authors:

Shalbayeva Akmeiir Rakhmatullayevna – Doctoral student of Turan University, Management direction, 2nd year, Almaty Kazakhstan, E-mail: akmira777@mail.ru

Kulanova Darikul Askarbekovna - Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Marketing and Management of M. Aueзов South Kazakhstan University, Shymkent, Kazakhstan, E-mail: k_dana_a@mail.ru

Abdikerimova Gulzhanar Imanbayeva - Candidate of Economic Sciences, Professor of the Department of Economics of M. Aueзов South Kazakhstan University, Shymkent, Kazakhstan, E-mail: abdikerimova71@mail.ru

Mustafinov Kuanysh Damirovich - Yogyakarta State University, Yogyakarta s., Jalan Colombo No 1, Karangmalang, Indonesia, E-mail: mustafinov_96@mail.ru